



**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

Dubium I. Quid, & quotuplex sit Iustitia in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

QVÆSTIO II.

De Iustitia, eiusque varijs speciebus.

Sanctus Thomas 2. 2. q. 58. & 61.



Resolvitur hæc quæstio quinque dubitationibus. I. Quid, & quotuplex sit iustitia in genere. II. Quid, & quotuplex sit iustitia legalis. III. Quid sit, & circa quam materiã versetur iustitia particularis. IV. De diuisione iustitiæ particularis in commutatiuam & distributiua. V. An iustitia vindicatiua, vel æconomica, sint distinctæ species iustitiæ.

DVBIUM I.

Quid, quotuplex, & in quo subiecto tum propinquo, tum remoto, sit iustitia in genere.

Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 58. a. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

1 Iustitia tribus potissimum modis accipi solet, primo generatim pro omni virtute, seu virtutis actu, quo bene ac honeste viuimus: Secundo speciatim pro habitu gratiæ sanctificantis, quo coram Deo iusti sumus. Sed neutra acceptio ad propositum pertinet: & de his actum est tomo 2. disp. 6. quæst. 5. Tertio accipitur pro peculiari virtute recte hominem ordinante ad alterum; & hæc ad propositum pertinet; de qua

2 Quæritur primo, quid sit, seu quomodo definiatur. Respondetur. Iustitia, prout ab alijs virtutibus distinguitur, definitur ex Vlpiano ff. de iustitia & iure l. 10. & Institut. eod. tit. apud Sanctum Thomam hic artic. 1. *Perpetua & constans voluntas ius suum cuique tribuendi.* Clarius dici potest, virtus in voluntate sita, suum cuique ius tribuens.

3 Quod sit virtus, docet Aristoteles 5. Ethic. 1. & patet ex definitione virtutis ab eodem tradita 2. Ethic. 6. quia habentem, eiusque opus bonum reddit, vt probat etiam S. Thomas q. 58. art. 3. & est extra controuersiam. Quod sit in voluntate sita, tradit ex communi & certa idem S. Thomas a. 4. & patet ex eius actu præcipuo, & immediate elicitio, adeoque interno, qui est, velle ius suum cuique reddere.

Actus vero eiusdem secundo elicitus, seu per se ac primario imperatus, adeoque externus, est ipsa actualis redditio iuris, quæ sit per alias potentias, ac potissimum per membra externa. Ad quem actum internus ille se habet tum per modum vsus, tum electionis, aut etiam intentionis. Simile quiddam dictum est supra de fide quæst. 7. dub. 1. Vide etiam S. Thomam quæst. 81. a. 4. ad 2. & Caietanum ibidem.

4 Quod autem Buridanus 1. Ethic. q. vlt. & 5. Eth. q. 1. apud Valentiam hic q. 2. pun. 4. iustitiam etiã in appetitu sensitivo collocat, contra communem & per se absurdum est; quia sensus non potest attingere rationem propriam obiecti iustitiæ, quæ

est æqualitas ad alterum, vt recte docet S. Thomas cit. q. 81. a. 4. & pluribus refutat tom. 2. disp. 3. q. 3. dub. 3. & q. 4. dub. 3. n. 33.

Denique voce illa *Cuique*, innuitur, iustitiam semper esse ad alterum, vt quæst. præced. dub. 7. dictum est ex Aristotele, & docet Sanctus Thomas hic quæst. 58. a. 2. siue alter ille iam actu existat, siue suo primum tempore exiturus sit, iuxta S. Thomam ibidem a. 3. Et quamuis S. Thomas eodem articulo requirat ad hanc alteritatem distinctionem suppositorum, illud tamen, vt recte notat Bannes ibidem, & dictum q. 1. dub. 7. n. 112. solum intelligendum est de iustitia inter homines, & secundum ordinem consuetum naturæ, vt excipiat Christus, de quo infra.

Vnde colligitur, inter diuersas potentias eiusdem hominis non esse iustitiam proprie, sed solum improprie, vt inter rationem & appetitum, si videlicet, vt par est, hic pareat, ille dominetur. Et sic de alijs potentijs, si cuique ab altera tribuatur, quod ei conuenit; sunt enim hæc quasi diuersa, etsi non habentia sufficiens fundamentum distincti iuris & dominij, ex dictis quæst. præcedent. dub. 7. à num. 112. Vnde etiam Aristoteles 5. Ethic. cap. vlt. eam iustitiam appellat *secundum metaphoram.*

6 Quæritur secundo, Quotuplex sit iustitia in genere. Respondetur. Iustitia continens debitum legale, late loquendo, alia est simpliciter dicta, alia secundum quid, ex dictis quæst. præcedent. dub. 7. num. 112. Iustitia proprie & simpliciter dicta, prout à nobis hic tractatur, alia est legalis seu vniuersalis; alia particularis, de quibus singulis plura inferius: hæc rursus vel est commutatiua, vel distributiua, ex dictis quæst. præcedent. dub. 7. à num. 119. & iuxta Sanctum Thomam hic quæst. 55. artic. 5. 6. & 7.

7 Quæritur tertio, In quo subiecto sit iustitia. Respondetur. De subiecto propinquo, constat esse in voluntate, iuxta S. Thomam. q. 58. art. 4.

& communem ex dictis n. 4. Nec dubium, quod ad subiectum remotum attinet, esse posse inter omnes eos, inter quos est iustum simpliciter, iuxta dicta q. 1. dub. 7. n. 112.

Illud solum hic explicandum restat, quod in hunc locum reiecimur, an inter illas personas, inter quas diximus esse tantum iustum, seu iustitiam secundum quid, possit tamen aliqua ratione esse iustum & iustitia simpliciter.

8 Breuiter dico, suppositis ijs, quæ alibi fufius à me tractantur. I. Inter Deum & hominem purum non posse esse ius & iustitiam, secundum omnem suam perfectionem & rigorem, vt habet communis: quia omne ius hominis ad Deum fundatur in gratia & liberali acceptatione Dei; nec potest vnquam homo reddere Deo æquiualeus, vt diximus fufius tomo 2. disp. 6. q. 1. dub. 1.

II. Inter Deum & hominem peccatorem, aut in puris naturalibus constitutum, de facto quidem (quicquid sit de absoluta Dei potetia) nullum ex parte hominis, esse ius simpliciter dictum erga Deum; ita vt talis homo habeat verum & proprie dictum ius iustitiæ ad Deum; quamuis etiam in eo statu & iustitiam commutatiuam erga Deum violare; & imperfecte vtunque exequi possit munus iustitiæ erga Deum, quo obligamur ad eius offensam vitandam, ex dictis in materia de peccatis q. 10. dub. 1. & de gratia q. 1. dub. 1. & de Incarnatione q. 2. dub. 10. & infra de pœnit. q. 2. dub. 3.

9 III. Inter Deum & hominem pie operantem, adeoque promerentem vitam æternam, esse iustum verum & proprie dictum, adeoque simpliciter tale, si vox ista opponatur tantum ei, quod est improprie tale: secus, si, vt nonnunquam fieri solet, opponatur etiã ei, quod imperfecte est tale, quicquid Bañes hic q. 57. a. 4. ad 2. dixerit, Deũ nullo modo obligari ex iustitia commutatiua respectu creaturarum; quia nullo modo sit debitor. De quare plura de gratia q. 6. dub. 1.

IV. Esse proinde in Deo iustitiam proprie dictam, tum distributiua, tum commutatiuam, per quam bona opera iustorum compensentur, etsi hoc multi negent, vt docui tomo 1. disp. 2. q. 10. dub. 2. & tom. 2. disp. 6. q. 6. du. 1. & tom. 4. disp. 1. q. 2. dub. 7. vbi etiam contraria argumenta dissolui.

10 V. Inter Patrem æternum & Filium in diuinis, non esse iustitiam simpliciter, vt recte docent Bannes & Salon hic q. 57. a. 4. quia deest ratio debiti, & alteritatis, ad iustitiã simpliciter requisita, ex dictis quæst. præc. dub. 7. Eadem enim vtriusque voluntas est, idemque dominium.

VI. Inter Christum tamen vt hominẽ, & Deum, adeoque seipsum, vt Deus est, esse iustitiam simpliciter, ob distinctionem voluntatum & dominiorum, vt recte etiam docet Bannes ibidem & clarius Suarez tom. 1. disp. 4. sect. 6. & fufius declaratum in 3. parte disp. 1. q. 2. dub. 6. & 7.

11 VII. Inter virum & vxorem non modo secundum alia quædam officia, sed etiam ex parte secundum ea, quæ sibi mutuo debent, qua tales, esse iustitiam simpliciter, ex dictis quæst. præc. dub. 7. n. 114.

VIII. Inter patrem & filium, inter dominum & seruum, posse itidem esse iustitiam simpliciter; secundum ea videlicet, quæ sibi mutuo debent, non qua tales sunt, sed quatenus singuli peculiare ac proprium peculiũ, siue dominium habent, aut habere possunt. Ita Sotus l. 3. de iustitia q. 1. a. 4. Buridanus l. 5. Eth. q. 18. Molina disp. 17. Bannes, Aragonius q. 57. art. 4. Suarez loc. cit. Lessius l. 2. c. 4. dub. 3. Vasquez 1. part. disp. 85. c. 5. & colligitur ex Aristotele 1. Magn. Moral. c. 33. & 5. Eth. 6. & S. Thoma ibidem lectione 12. vbi solum asserunt, non esse iustum simpliciter inter patrem & filium, quamdiu paruulus, & nõ separatus est; idq; non obscure significatur ab eodem S. Thoma hic q. 57. a. 4. etsi aliter sentiant Caietanus & Valentia ibidem.

Declaratur. Quia constat, filium habere posse peculiare quoddam peculium bonorum etiam externorum; seruus quoque, etsi per se & communi iure, tale peculium non habeat; potest tamen habere ex dictis quæst. præc. dub. 4.

Neque vero secundum hæc filius se habet vt pars ad totum; nec seruus velut instrumentum, ad principale agens; sed vt pars quædam independens eiusdem generis. &c. Nec dubium, si vel filius parenti furetur, vel seruus domino; aut è contra etiã parens filio, aut dominus seruo suum peculium adimat, vtrosque veram iniustitiam committere: vt taceam de alijs iniurijs corporalibus, quas sibi mutuo irrogare possunt.

Vt autem rectius cognoscatur, quonam modo iustitia seu iniustitia inter patrem & filium esse possit, notandum quatuor esse bonorum genera, quæ filio obtingere possunt, vt tradunt Doctores, §. *igitur*, Instit. Per quas personas nobis acquiritur. Primum continet bona *castrensia*, quæ ratione militiæ filio obtigerunt.

Secundum; *quasi Castrensia*, quæ filius acquirit ratione beneficij Ecclesiastici, aut officij publici, non mechanici; seu ratione professionis artis cuiusdam liberalis; aut ex liberalitate principis; aut quicquid expresse datur filio, vt sit quasi castrense. Et denique quicquid ab eo acquiritur post clericatum, etiam si alias esset aduentitium, ex authentica, *Presbyteros C. de Episcopis & Clericis*.

Tertium genus est bonorum *aduentitiorum*; quæ cum nec castrensia sint, nec quasi; à parente, non proueniunt, nec eius causa, vel intuitu principaliter sunt data.

Quartum genus est *Profecitiorum*, quæ vel à parente viuo, aut principaliter ac proxime eius causa sunt data.

Ex his, bonorum castrensium, & quasi castrensium proprietates simul, & vsusfructus. ipsaq; etiã administratio spectat ad filiũ; qui proinde de his potest disponere, tanquam paterfamilias per donationem, vel contractus; imo etiam per testamentum, si tamen sit pubes, hoc est, 14. annos compleuerit, alias enim testari nequit.

Peculij aduenticij, filius est dominus quidem directus seu proprietarius, tamẽ vsufructu nõ habet.

Bonorum profecitiorũ nullo modo habet dominium; quia dominium directum & vile est

apud parentes. Ita ex communi docent Syluester V. *Peculium*, Nauarrus c. 17. Manual. n. 142. Lessius lib. 2. ca. 4. dub. 3.

16 Ex his colligi etiam potest discrimen inter filium, quamdiu paruulus est, & postquam ad vsum rationis peruenit, iuxta Aristotelem, & S. Thomam locis citatis; quia ille aut bona *Castrensia*, vel *Quasi* non habet; aut si habet, tamen de ijs erga parentem disponere non potest; quocirca etiam nullum actum iustitiæ erga eum exercere potest.

At vero postquam ad vsum rationis peruenit, si *Castrensia*, vel *Quasi* habet, ac præsertim si pubes ipse effectus est, potest de ijs libere disponere etiam erga parentes; cum etiam donationes liberorum erga parentes de *Castrensibus*, vel *Quasi*, sint validæ apud Lessium lib. 2. cap. 18. num. 40. Magis differt emancipatus, qui etiam aliorum bonorum dominium & liberam dispositionem habet.

17 Dicit tamen etiam potest, Aristotelem, & ex eo S. Thomam per filium paruulum, seu non separatum, intellexisse non emancipatum, vt etiam declarat cum Soto lib. 3. de iust. q. 1. a. vlt. Vasquez cit. disp. 85. cap. 5. eo quod Aristotelis tempore, iure Atheniensium, non esset vsu receptum, vt filius necdum emancipatus aliquorum bonorum haberet dominium. Quod postea primum iure Romano fuit introductum.

Vnde tanto magis mirum, nihilominus Vasquium ibidem cum Soto defendere, non esse etiamnum iustitiam simpliciter inter patrem & filium nisi emancipatum. Cuius contrarium recte docuit Molina loc. cit. & patet ex dictis,

DVBIVM II.

Quid, & quotuplex sit Iustitia legalis.

S. Thomas 2. 2. q. 58. a. 5. & 6.

18 **T**Ria potissimum in quæstionem vocantur. I. An reuera iustitia legalis quoad essentiam sit virtus specialis. Negat Buridanus 5. Ethic. q. 4. item Eustrathius & Gerardus apud eundem.

Sed communis, vera, & certa sententia est, esse specialem & distinctam virtutem, vt docent S. Thomas hic q. 58. a. 6. Salon, Bannes, Aragonius ibidem & Valentia q. 2. pun. 2. Et probatur ex Aristotele 5. Ethic. 1. vbi iustitiam legalem tanquam specialem virtutem alijs virtutibus confert, iisdemque anteponit. *Atque hac quidem*, inquit, *iustitia virtus perfecta est, non absolute tamen, sed ad alterum; vt propterea sæpe iustitia virtutum præstantissima esse videatur, & neq. Hesperus, neq. Lucifer sit adeo admirabilis.* Et infra. *Iustitia, inquit, sola ex omnibus virtutibus esse alienum bonum videtur &c.*

Ratio est; quia habet obiectum, & actum bonum, à cæteris omnibus distinctum, vt recte S. Thomas loc. cit. videlicet, velle commune bonum ex lege à qualibet communitatis parte debitum procurare; nec ei quicquam aduersum committere.

19 Et quanquam etiam aliæ virtutes subinde commune bonum spectent, id tamen aut non faciunt, attendendo hac in re rationem debiti legalis, vt charitas &c. aut non faciunt per se, sed ex motione iustitiæ legalis, velut superioris virtutis.

Qua de causa etiã ab Aristotele vocatur communis virtus, & vniuersalis iustitia, nempe causaliter, seu ex parte materiæ; quia versatur in omni materia virtutum, eis imperando, vt explicat S. Thomas loc. cit.

Et cum iustitia distributiua, qua communia bona diuiduntur particularibus, sit peculiaris virtus; cur non etiam iustitia legalis, qua bona priuatorum referuntur ad communitatem; cum oppositorum eadem in genere sit ratio?

20 Quæritur II. An iustitia legalis sit iustitia simpliciter ac proprie dicta. Negatiuum vt probabilior defendit Valentia q. 2. pun. 2. eamq; probabilem censet Salon loc. cit.

Sed vera & communis sententia est, esse iustitiam simpliciter ac proprie dictam, vt etiam hætenus supposui, & ex instituto docent Salon, Bannes, & Aragonius citat. quæstione 28 num. 6. Eademque plane est sententia Aristotelis 5. Ethic. toto cap. 1. & 2. speciatim cum hinc, *iustitiam, quæ locum parit obrinet* (nempe particularem) *cum altera vniuersali vniocam esse; eo quod in eodem genere est definitio.* Eadem est mens S. Thomæ; qui nusquam nec inter iustitiam secundum quid, nec inter partes potentiales iustitiæ, legalem iustitiam connumerat.

21 Ratio est. Tum quia iustitia distributiua, iustitiæ legalis quasi relatum, est iustitia simpliciter. Tum quia in iustitia legali sufficienter reperiuntur tres conditiones iustitiæ simpliciter, videlicet primo sufficiens ratio debiti, de qua nulla est controuersia.

Secundo sufficiens alteritas; habent enim ciues singuli ius & dominium distinctum à reliqua tota communitate; id eis enim per Rempublicam non adimitur. Præterquam quod ciuis non est pars ita naturalis, seu coacta & necessaria communitatis, sicut filius patris, aut seruus domini; sed spontanea & libera, quæ nempe suo arbitratu potest se à toto illo separare. Et quia etiam si ciuis nihil plane emolumenti, imo vero etiam damnum ex legalis debiti solutione percepturus sit, adhuc tamen eo debito obligatur, signum est, eum per iustitiam legalem non ordinari ad Rempublicam velut partem intrinsece constituentem, seu quæ in ipso toto vt sic contineatur, sed vt partem solum adhaerentem: sicut manus dicitur pars respectu totius reliqui corporis.

22 Tertio adest etiam æqualitas; hæc enim aliunde in proposito sumi non potest, quam ex præscripto legis, seu ipso debito, quod Reipublicæ ex lege debetur; quod quidem per iustitiam legalem ad æqualitatem soluitur. Nec vel ex ratione, vel ex Aristotele, aut S. Thoma vsquam colligitur, requiri ad æqualitatem iustitiæ, vt illi ipsi, inter quos est iustitia, etiam naturaliter, quasi, & secundum se exæquentur.